

**Ośrodek
Pamięć i Przyszłość**
www.pamieciprzyszosc.pl

2011

Sprawozdanie roczne

I Działalność Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”

1. Centrum wystaw historycznych w zajezdni przy ul. Grabiszyńskiej

Prace nad przyszłą placówką o charakterze muzealnym wynikają z misji i zapisów statutowych Ośrodka. Projekt koncepcji muzeum w zajezdni przy ulicy Grabiszyńskiej opisany obszernie w odrębnych dokumentach, był wielokrotnie przedyskutowany. Z końcem 2010 r. zarysowana została perspektywa nowego podejścia do realizacji projektu stałej ekspozycji z uwzględnieniem lokalizacji w zajezdni MPK przy ul. Grabiszyńskiej. Z uwagi na duży sukces wystawy „Solidarny Wrocław”, która m.in. ujawniła spore zainteresowanie społeczne nowoczesnym wystawiennictwem dotyczącym najnowszej historii Wrocławia, przyspieszeniu uległ proces decyzyjny związany z wprowadzeniem projektu muzealnego. Prezydent Wrocławia w swoim wystąpieniu na inaugurację nowej kadencji władz samorządowych zapowiedział m.in., że „za jedno z ważniejszych zadań otwieranej dziś kadencji uważam to, aby grabiszyńska zajezdnia stała się miejscem wystaw i ekspozycji – miejscem opowieści o tym, jak powstawał powojenny Wrocław. Opowieści – między innymi – o tym, dlaczego „Solidarność” „doprowadziła” nas do wydarzeń rangi Wrocław Global Forum.” (wystąpienie Prezydenta Rafała Dutkiewicza 13 grudnia 2010 roku, cały tekst: http://www.wroclaw.pl/zaprzysiezenie_13_grudnia_2010_r.dhtml)

Zajezdnia MPK przy ul. Grabiszyńskiej to ważne miejsce dla powojennej historii Wrocławia. Tutaj 26 sierpnia 1980 r. wybuchł strajk solidarnościowy z robotnikami z Wybrzeża. Była to chwila narodzin wrocławskiej „Solidarności”, ale też ważny moment w formowaniu tożsamości współczesnego Wrocławia. W tym właśnie miejscu powstanie nowoczesne centrum wystawiennicze. Projekt nie otrzymał jeszcze swojej ostatecznej nazwy. Nazwa (marka) obiektu zostanie ustalona po zakończeniu konsultacji społecznych i badań w tej sprawie.

Zajezdnia przy ul. Grabiszyńskiej zamieni się w miejsce nowoczesnych wystaw historycznych, projektów edukacyjnych i wydarzeń związanych z historią naszego miasta i regionu. Wystawa główna zaaranżowana w hali zajezdni będzie poświęcona całej powojennej historii Wrocławia, Dolnego Śląska i innych regionów włączonych do Polski w wyniku II wojny światowej (tzw. Ziemi Zachodnich po 1945 r.). Będzie to spotkanie z historią naszych dziadków i rodziców oraz naszą własną. Wystawy czasowe (kilka każdego roku) dotyczyć będą różnych zagadnień szczegółowych z naszej powojennej historii takich jak np. życie codzienne, sport, odbudowa miast itp.

Niewątpliwie zajezdnia MPK przy ul. Grabiszyńskiej jest miejscem, które ze względów historycznych, ale też z uwagi na możliwości inwestycyjne, jest odpowiednią lokalizacją dla projektu. W zakresie planowanych prac jest remont i dostosowanie do potrzeb ekspozycyjnych hali zajezdni, w której ulokowana zostanie wystawa główna, strefa projektów czasowych oraz sala seminaryjno-kinowa. Ponadto przedmiotem prac będzie istniejący budynek administracji, który przeznaczony zostanie na biura, Centrum Dokumentacyjne i Archiwum Historii Mówionej oraz magazyny. W zakresie prac znajduje się także zagospodarowanie terenu.

Przy projektowaniu wystaw sięgamy do najnowocześniejszych technik ekspozycyjnych znanych z takich projektów i instytucji jak Muzeum Powstania Warszawskiego, czy wystawa „Solidarny Wrocław”. Ekspozycje są multimedialne, narracyjne oraz wymagają zaangażowania zwiedzającego. Pokazy multimedialne, wielkie przestrzenne aranżacje, gry i wskazówki edukacyjne, światło i dźwięk – to wszystko znajdzie się w hali zajezdni. Taka forma prezentacji cieszy się olbrzymią popularnością i sprawia, że zwiedzanie staje się

przygodą i żywym spotkaniem z historią.

Ofertę placówki uzupełni bogaty program edukacyjny, a także Archiwum Historii Mówionej i biblioteka. Przestrzeń wokół budynku zajezdni będzie służyła wydarzeniom kulturalnym takim jak koncerty, happeningi, przedstawienia. Zajezdnia będzie też miejscem spotkań – na jej terenie znajdzie się też kawiarnia, sala konferencyjna i mały park. Ważnym elementem programu instytucji będzie otwartość na pomysły, koncepcje i prezentacje przygotowywane przez wrocławian.

W okresie sprawozdawczym prowadzono prace programowe, rozpoczęto proces inwestycyjny oraz rozpoczęto działania w obszarze komunikacji społecznej.

1.1. Prace programowe oraz wydanie materiałów pokonferencyjnych

W ramach prac programowych nad przyszłym muzeum została przygotowana i wydana publikacja zawierająca materiały zebrane podczas konferencji naukowej „Muzeum Ziemi Zachodnich – historia i perspektywy”, która odbyła się 18–19 maja 2010 r. we Wrocławiu. W roku sprawozdawczym przeprowadzone zostały prace redakcyjne i graficzne. Książka ukazała się pod koniec grudnia 2011 r.

Ponadto zrealizowano koncepcję działania instytucji oraz przygotowano założenia ekspozycyjne, a na ich podstawie projekt scenograficzny wystawy głównej. Uzyskane materiały posłużą do skonstruowania szczegółowych projektów poszczególnych sekcji wystawy, kwerend archiwalnych oraz wyboru szczegółowej listy tematów do zaprezentowania.

1.2. Wdrożenie procesu inwestycyjnego

W roku sprawozdawczym rozpoczęto proces inwestycyjny. W tym zakresie przygotowano program funkcjonalno-użytkowy, zrealizowano zamkniętą koncepcję architektoniczną, rozpoczęto procedurę związaną z uzyskaniem prawa do dysponowania nieruchomością, wystąpiono z wnioskiem o warunki zabudowy. W pierwszej połowie 2012 r. przeprowadzony zostanie kolejny etap prac, który zakończy się uzyskaniem pozwolenia na budowę. Roboty budowlane rozpoczną się po udostępnieniu zajezdni przez MPK.

1.3. Komunikacja społeczna

Wszczęciu procesu inwestycyjnego towarzyszyło rozpoczęcie działań w obszarze komunikacji społecznej. W tym zakresie m.in. ogłoszono konsultacje społeczne w sprawie nazwy placówki, przeprowadzono konferencję z udziałem prezydenta Wrocławia inaugurującą projekt, przygotowano stronę internetową poświęconą projektowi: zajezdnia-wroclaw.pl.

W listopadzie i grudniu 2011 r. przeprowadzono akcję zbierania pamiątek, zdjęć i dokumentów, które będą przeznaczone do prezentacji w zajezdni. Akcja „Uwolnij historię” została opisana w punkcie 2.2 sprawozdania.

2. Rozwój programu dokumentacyjnego

Program dokumentacyjny realizowany jest przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” od początku swojej działalności (od 2007 r.) jako główne jego zadanie polegające na rejestracji i archiwizacji świadectw historii mówionej, tworzeniu zasobów zdjęć i pamiątek.

2.1. Rozwój archiwum i opracowywanie zbiorów

W roku sprawozdawczym rozpoczął się proces wdrażania programu Mona 3-W służącego do ewidencji i opracowania zbiorów. Przeprowadzono szkolenie pracowników dotyczące prawidłowego korzystania z programu, przygotowano szczegółowe instrukcje opracowania poszczególnych rodzajów zbiorów, dokonano również nowego podziału wszystkich zbiorów i wydzielono oddzielne inwentarze:

- AHM – Archiwum Historii Mówionej
- AZO-MF – Archiwum Zbiorów Ogólnych-Małe Formaty
- AZO-DF – Archiwum Zbiorów Ogólnych-Duże Formaty
- ACZ – Archiwum Czasopism
- ADW – Archiwum Dokumentacji Własnej
- AS – Archiwum Sybiraków
- F – Zbiory Fotograficzne
- FAZN – Zbiory Fotograficzne. Archiwum Zbigniewa Nowaka
- M – Muzealia
- MKHT – Muzealia. Kolekcja Henryka Tomaszewskiego
- AV – Zbiory Audiowizualne
- B – Biblioteka

We wrześniu 2011 r. wprowadzono pierwsze rekordy w systemie, a do końca roku sprawozdawczego opracowano 242 obiekty, w tym: 79 relacji (inwentarz Archiwum Historii Mówionej), 133 fotografie (inwentarz Zbiory Fotograficzne) oraz 30 różnego rodzaju dokumentów (inwentarz Archiwum Zbiorów Ogólnych-Małe Formaty).

Nowy system opracowania zbiorów pozwala na utworzenie w razie potrzeby nowych ksiąg inwentarzowych. Każdy opracowany obiekt posiada swoją formę elektroniczną – cyfrowe nagranie dźwiękowe, filmowe, skan, fotografię cyfrową. Ma to przełomowe znaczenie ze względu na przyszłe udostępnianie zbiorów on-line. Na etapie finalnym znajdują się prace nad opracowaniem zbioru z kolekcji lalek i zabawek Henryka Tomaszewskiego.

Wdrożone zostały procedury bezpieczeństwa i zarządzania zbiorami oraz ich udostępniania. Przygotowany został Regulamin Pracowni Naukowej Archiwum Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” wraz z załącznikami (Formularz zgłoszeniowy Archiwum Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” we Wrocławiu; Zamówienie na wykonanie reprodukcji; Cennik usług reprograficznych, archiwalnych oraz za prawa do publikacji świadczonych przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” we Wrocławiu) a także formularze dotyczące wypożyczania zbiorów.

Wdrożone zostały również zasady polityki bezpieczeństwa przetwarzania zbioru danych osobowych oraz opracowany został dokument „Instrukcja wydawnicza dla publikacji wydawanych przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”.

W ramach opracowywania zbiorów archiwum zorganizowane zostały dwie wystawy prezentujące postacie świadków, którzy swe relacje i zbiory przekazali lub udostępniłi Ośrodkowi „Pamięć i Przyszłość”:

- „Zbigniew Nowak – świadek historii”

W październiku 2011 r. Ośrodek zaprezentował wystawę plenerową „Zbigniew Nowak – świadek historii”, która była eksponowana na wrocławskim Rynku. Przypominał ją jak zmieniało się nasze miasto w obiektywie fotoreportera „Wieczoru Wrocławia” – Zbigniewa Nowaka. Jego fotografie ukazywały się w popularnej wrocławskiej popołudniówce od pierwszego (rok 1967) do ostatniego numeru (rok 2004). Nowak dokumentował codzienne życie miasta. Spośród ponad 50 tysięcy negatywów fotograficznych, wchodzących w skład kolekcji Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” wyboru dokonał Juliusz Woźny; autorem projektu graficznego wystawy był Andrzej Jerie.

- „Fotoamator. Stocznia Gdańska 1980–1981. Wystawa fotografii Tadeusza Kłapyty”

Wraz z Muzeum Filumenistycznym oraz Urzędem Miejskim w Bystrzycy Kłodzkiej Ośrodek przygotował wystawę fotografii Tadeusza Kłapyty opowiadającą historię sierpniowych strajków w Stoczni Gdańskiej i pierwszych dni na Wybrzeżu po wprowadzeniu stanu wojennego.

Tadeusz Kłapyta – mieszkaniec Wilkanowa – latem 1979 r. wyruszył autostopem do Gdańska, gdzie podjął pracę jako stolarz w stoczni. Na swoich fotografiach utrwalił sierpniowe strajki, wprowadzenie stanu wojennego, oblężenie stoczni przez wojsko i ZOMO oraz czas po zniesieniu stanu wojennego w Gdańsku. Po kilku latach pobytu na wybrzeżu wrócił w rodzinne strony. Jego kolekcja stanowi jedną z najciekawszych dokumentacji fotograficznych tamtego czasu – zdjęcia Tadeusza Kłapyty były wielokrotnie wykorzystywane w publikacjach i wydawnictwach poświęconych fenomenowi „Solidarności”.

Wystawę można było oglądać od 16 września do 16 października w Muzeum Filumenistycznym w Bystrzycy Kłodzkiej. Wyboru zdjęć dokonał Juliusz Woźny, projekt graficzny przygotował Andrzej Jerie.

2.2. Pozyskiwanie nowych świadectw historii mówionej – projekty dokumentacyjne

- Akcja zbiórki pamiątek historycznych „Uwolnij historię”

W ramach prowadzenia prac przygotowujących powstanie przyszłej placówki muzealnej Ośrodek rozpoczął kampanię społeczną mającą na celu zbiórkę pamiątek historycznych. W tym celu m.in. przygotowano został spot radiowy, którego scenariusz napisał wrocławski kabaret Elita (wziął w nim również udział), prezentowany na antenie radia Tok FM, Eska, RAM, Radio Wrocław, Złote Przeboje; bilbordy i citilighty (wiszące na terenie całego Wrocławia w okresie od 15 listopada do 15 grudnia), stworzono odrębną stronę internetową oraz prowadzono kampanię prasową (np. odbyła się całonocna relacja na żywo telewizja TVN24 z siedziby Centrum Dokumentacyjnego) oraz internetową (głównie na portalach społecznościowych). W wyniku tej akcji pozyskano kilkaset różnego rodzaju zbiorów i pamiątek historycznych, m.in. fotografie, dokumenty, plakaty itp. oraz obiekty (np. stare kufry podróżne, centralę telefoniczną, kask ZOMO-wca, radio „Pionier”, adapter „Bambino” itp.). Szczególnie cenny jest zbiór kilkunastu klaserów znaczków poczty „Solidarności” czy też nieznane dotąd fotografie z okresu stanu wojennego.

- Konkurs „Grant Oral History”

Konkurs skierowany był do badaczy wykorzystujących w swych badaniach metodę oral history. Został ogłoszony 15 marca i rozstrzygnięty 19 kwietnia. W jego wyniku przyznano trzy granty badawcze: „Historia Zeidlitz/Siedlec, mieszkańców, którzy przyjechali na „Ziemie Odzyskane” z Kresów II Rzeczypospolitej i innych rejonów, organizacja wsi po II wojnie światowej i jej dalsze losy, aż do „powodzi tysiąclecia” w 1997 r. prowadzony przez Piotra Zubowskiego, „Okres zasiedlania ziem Dolnego Śląska w pamięci osób przesiedlonych z terenów kresów wschodnich” prowadzony przez Marcelinę Jakimowicz; „Życie żydowskie na Dolnym Śląsku” prowadzony przez Tamarę Włodarczyk. Każdy z laureatów był zobowiązany do dostarczenia wraz z transkrypcją 20 relacji. W efekcie pozyskano 60 świadectw do zbiorów Archiwum Historii Mówionej. W 2012 r. planuje się ogłoszenie kolejnej edycji konkursu.

- Kontynuacja programu „Świadkowie historii”

W ramach kontynuacji programu „Świadkowie historii” Centrum Dokumentacyjne w 2011 r. pozyskało 22 świadectwa (relacje świadków). Cztery zebrane i opracowane relacje osób z różnych środowisk zostały opublikowane w pierwszym tomie „Wrocławskiego Rocznika Historii Mówionej”, wydanego przez Ośrodek w 2011 r. Pozyskano również od różnych darczyńców kilka tysięcy materiałów (książki, czasopisma, fotografie, dokumenty i inne).

- Zbiory fotograficzne Stanisława Kokurewicza

W wyniku zawartej 17 maja umowy licencyjnej pomiędzy Ośrodkiem a wrocławskim fotografikiem Stanisławem Kokurewiczem pozyskano 12 567 fotografii (elektronicznych skanów) dokumentujących powojenną historię Wrocławia.

2.3. Wydanie pierwszego numeru naukowego czasopisma „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”

Ośrodek wydał pierwszy numer czasopisma naukowego „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej” (WRHM). W piśmie poruszane są tematy związane z problematyką oral history, jej miejscem i rolą we współczesnej metodologii historii. Znaleźć w nim można m.in. materiały źródłowe (opracowane według instrukcji Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”) wraz ze streszczeniami w języku angielskim, artykuły naukowe, recenzje i polemiki, a także informacje o projektach badawczych Ośrodka.

Rocznik został zarejestrowany, posiada numer ISSN, ustalono skład redakcji oraz recenzentów bieżącego numeru, powołana została rada naukowa, opracowano layout rocznika, logotyp oraz strategię promocji i kolportażu. WRHM jest indeksowany w Estern European Online Library, streszczenia artykułów tłumaczone są na język angielski i publikowane w Central European Journal of Social Sciences and Humanities. Podjęto również prace nad przygotowaniem kolejnego numeru WRHM, który ukaże się w 2012 r.

2.4. Współpraca w zakresie digitalizacji zasobu archiwalnego Ośrodka Audiowizualnego Kurii Metropolitalnej Wrocławskiej

W wyniku zawarcia umowy dotyczącej digitalizacji i pieczy nad zasobami archiwalnymi Archidiecezji Wrocławskiej zgromadzonymi w wyniku działalności Ośrodka Audiowizualnego Kurii Metropolitalnej Wrocławskiej, zawartej pomiędzy Archidiecezją Wrocławską a Ośrodkiem „Pamięć i Przyszłość” w roku sprawozdawczym zdigitalizowano cały przekazany materiał filmowy – ok. 120 godz. różnej jakości i wartości historycznej oraz wykonano 5 tys. skanów fotografii.

2.5. Pozostałe działania

- Kwerendy

W ramach działań programu dokumentacyjnego w roku sprawozdawczym przeprowadzane były kwerendy zarówno w zbiorach Ośrodka dla instytucji zewnętrznych, na potrzeby osób prywatnych, studentów, dziennikarzy itp., na potrzeby własne (głównie do projektów wystawienniczych i wydawniczych), a także kwerendy zewnętrzne do realizacji projektów własnych (np. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Dolnośląska Biblioteka Publiczna, Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Instytut Pamięci Narodowej we Wrocławiu, prywatne zbiory fotograficzne Mieczysława Michalaka i Macieja Szweda).

- Współpraca instytucjonalna

Nawiązano współpracę z Polskim Towarzystwem Historii Mówionej. Od 2011 r. Jarosław Maliniak i Wojciech Kucharski są członkami zwyczajnymi PTHM, a Ośrodek członkiem wspierającym jako instytucja. W dniach 5–6 listopada Jarosław Maliniak i Wojciech Kucharski wzięli udział w III Spotkaniach Warsztatowych

Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej oraz Walnym Zgromadzeniu Członków PTHM, które odbyło się w Łodzi. Doktor Kucharski został wybrany do Komisji Rewizyjnej PTHM.

Stałą współpracę Centrum Dokumentacyjne prowadzi m.in. ze Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej – Okręg Dolnośląski, Instytutem Pamięci Narodowej, Zakładem Narodowym im. Ossolińskich, Ośrodkiem Dokumentacji Audiowizualnej Kurii Wrocławskiej, Związkiem Sybiraków we Wrocławiu, Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego.

- Wypożyczanie zbiorów

Centrum Dokumentacyjne wypożycza swoje zbiory w celach wystawienniczych lub edukacyjnych. W roku sprawozdawczym kilkaset eksponatów wykorzystanych zostało przez Instytut Pamięci Narodowej Oddział we Wrocławiu na ekspozycję przygotowaną przez IPN na Noc Muzeów: „Przeżyliśmy najazd szwedzki, przeżyjemy i radziecki. Anonimy, ulotki, plakaty hasła – propaganda antykomunistyczna w okresie 1945–1989”. W grudniu zaś wypożyczono Centrum Kultury „Zamek” we Wrocławiu 110 obiektów na ekspozycję „Ten stan wojenny nie jest niezmienny” przygotowaną przez CK „Zamek” z okazji 30. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego.

3. Kwartalnik „Pamięć i Przyszłość”

Wydawany od 2008 r. kwartalnik to interdyscyplinarny periodyk, którego poszczególne numery dotyczą zagadnień z zakresu kultury i historii najnowszej Wrocławia. W roku sprawozdawczym wydane zostały cztery kolejne numery, każdy w nakładzie 600 egzemplarzy:

- „GAUDEAMUS IGITUR! studenci '45–'89” nr 1/2011 (11) – numer (z okazji 30-lecia istnienia Niezależnego Zrzeszenia Studentów) poświęcony został kondycji studentów uczących się na Ziemiach Zachodnich od 1945 r. do czasów współczesnych. Poruszone zostały w nim m.in. takie problemy jak życie studentów na powojennych Ziemiach Zachodnich, sposób kształtowania przez nich wizerunku miast uniwersyteckich czy wpływ ruchu studenckiego na zmiany kulturowe, społeczne i polityczne w regionie i w Polsce.

- „ŚWIĘTA, OBCHODY, ROCZNICE...” nr 2/2011 (12) – numer poświęcony został roli świąt oficjalnych jako narzędzi komunikacji między władzą a społeczeństwem oraz okazjom i sposobom świętowania przez mieszkańców Ziemi Zachodnich.

- „WITAJ SZKOŁO!” nr 3/2011 (13) – numer dotyczący procesu tworzenia systemu edukacji publicznej po II wojnie światowej na Ziemiach Zachodnich.

- „STAN WOJENNY – życie w cieniu Dekretu” nr 4/2011 (14) – z okazji 30. rocznicy ogłoszenia stanu wojennego redakcja przygotowała numer poświęcony tym wydarzeniom na Ziemiach Zachodnich. W szczególności rozpatrywane zostały takie tematy jak losy ofiar stanu wojennego, internowanych i ukrywających się czy realia codziennego życia na Ziemiach Zachodnich.

Prowadzona jest dystrybucja i sprzedaż czasopisma.

Redakcja kwartalnika w ciągu roku uczestniczyła w dwóch panelach dyskusyjnych nawiązujących do problematyki, którą czasopismo porusza na swych łamach: „NIEZALEŻNOŚĆ – ZAANGAŻOWANIE – SUKCES... czyli co łączy, a co dzieli pokolenia NZS-u?” oraz „Nowe Wartości dla Europy” zorganizowanej w ramach projektu Habeas Launge.

4. Program edukacyjny

Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” prowadzi program skierowany do dzieci i młodzieży szkolnej. W jego skład wchodzi projekty, które mają za zadanie w sposób przystępny i ciekawy promować powojenną historię Wrocławia i Dolnego Śląska wśród najmłodszych.

4.1. Gry miejskie

W roku sprawozdawczym Ośrodek zorganizował trzy kolejne edycje gier miejskich: dwie z nich tradycyjnie już skierowane były do wrocławskich licealistów, jedna do studentów.

- „W poszukiwaniu powojennego skarbu Wrocławia” – gra odbyła się 15 kwietnia, wzięły w niej udział 22 drużyny (150 uczniów) z wrocławskich szkół ponadgimnazjalnych, które wcieliły się w zespoły naukowo-badawcze historyków sztuki mające zinwentaryzować wrocławskie zabytki ocalałe po II wojnie światowej. W trakcie swych „prac” zespoły natrafiły na trop fałszerza dzieł sztuki, który ukradł, skopiował następnie podzielił na części obraz wybitnego malarza śląskiego. Aby milicja nie odnalazła obrazu części zostały poukrywane w różnych miejscach m.in. w skrytce bankowej czy antykwariacie. Zespoły musiały odnaleźć wszystkie elementy, zrekonstruować obraz, a następnie ustalić autora, tytuł dzieła, rok powstania oraz... czy na pewno odnalazły oryginał.

Zespołem, który najszybciej i najlepiej wykonał wszystkie zadania była grupa uczniów z I LO we Wrocławiu. Gra otrzymała dofinansowanie z programów: Patriotyzm Jutra prowadzonego przez Muzeum Historii Polski oraz Bank Ambitnej Młodzieży przygotowany przez Fundację Banku Zachodniego.

- „Życie studenckie we Wrocławiu po 1980 r.” – grę zorganizowano 10 czerwca. Skierowana była do uczestników ogólnopolskiej V Konferencji Młodych Naukowców oraz studentów Uniwersytetu Wrocławskiego. Uczestnicy gry mieli okazję zapoznać się z realiami życia młodzieży studiującej w stolicy Dolnego Śląska w latach 80., poznać miejsca oraz wydarzenia znaczące dla tego okresu. Projekt promował wiedzę o działalności wrocławskich organizacji opozycyjnych takich jak np. „Solidarność Walcząca”, Niezależne Zrzeszenie Studentów, „Pomarańczowa Alternatywa” i studenckich (np. duszpasterstwa akademickie), a także o wybitnych postaciach, zasłużonych dla polskiej i wrocławskiej kultury. Gra otrzymała dofinansowanie w ramach programu Bank Ambitnej Młodzieży prowadzonego przez Fundację Banku Zachodniego.

- „Wrocławianka cyber-zagadka” – gra odbyła się 28 października. Wzięło w niej udział 20 drużyn czyli ponad 140 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Tym razem uczestnicy przenieśli się do 1969 r. i wcielili w rolę inżynierów z WZE Elwro. Ich zadaniem było zebranie zespołu badawczego oraz przygotowanie pierwszych planów i podzespołów wrocławskiego komputera. W pracy nad rewolucyjnym projektem musieli uważać na obce wywiady, które próbowały wykraść plany tajemniczego wynalazku. Drużyną, która najszybciej dotarła do mety i najlepiej wykonała wszystkie zadania okazał się zespół z III LO we Wrocławiu. Gra otrzymała dofinansowanie z programów: Patriotyzm Jutra prowadzony przez Muzeum Historii Polski oraz Bank Ambitnej Młodzieży prowadzony przez Fundację Banku Zachodniego.

wsparcie:

WBK | Bank Zachodni WBK S.A.

4.2. Konkurs „Świadectwa historyczne”

Konkurs ma charakter międzywojewódzki i skierowany jest do uczniów szkół ponadpodstawowych (kategorie: praca indywidualna ucznia gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej). Zadaniem uczestników konkursu jest przeprowadzenie i opracowanie wywiadu z osobami, które uczestniczyły w ważnych wydarzeniach historycznych. Zgodnie z założeniami planu rocznego w 2011 r. (w czerwcu) została rozstrzygnięta IV edycja konkursu: „Bohaterowie mojej miejscowości. Świadectwa historyczne 1945–2010”, w której udział wzięło 60 uczniów (uroczystość rozdania nagród odbyła się w czerwcu), a na początku roku szkolnego 2011/2012

(we wrześniu 2011 r.) ogłoszono kolejną edycję: „Ginące zawody. Świadectwa historyczne 1945–2011”, której wyniki poznamy w czerwcu 2012 r. Konkurs cieszy się niezmiennie od czterech lat dużą popularnością wśród uczniów, których prace charakteryzują się wysokim poziomem merytorycznym oraz ciekawym wykonaniem także od strony technicznej. Jurorami są m.in. historycy Uniwersytetu Wrocławskiego, którzy podkreślają wysoki poziom konkursu. Zwycięzcy otrzymują notebooki oraz dodatkowe punkty przy rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych. Partnerem projektu oraz sponsorem nagrody głównej w kategorii praca indywidualna ucznia szkoły ponadgimnazjalnej jest firma Vulcan. Zarządzenie Oświatą. Przyznanie punktów rekrutacyjnych możliwe jest dzięki współpracy z Dolnośląskim Kuratorium Oświaty.

Konkurs wspierany jest przez program „Patriotyzm jutra” prowadzony przez Muzeum Historii Polski.

WBK | Bank Zachodni WBK S.A.

4.3. Konkurs „Namaluj mi historię” – nowy projekt

W 2011 r. zadebiutował nowy projekt edukacyjny skierowany do uczniów szkół podstawowych – konkurs plastyczny „Namaluj mi historię”. Jego pierwsza edycja odbyła się pod hasłem „Co Fredro widział we Wrocławiu?” Uczestnicy mieli za zadanie wykonać pracę plastyczną za pomocą dowolnej techniki, na której przedstawia swoją wizję na temat tego co mógł „zobaczyć” pomnik hrabiego Aleksandra Fredry stojący na wrocławskim Rynku już od 55 lat. Celem konkursu było umożliwienie dzieciom zaprezentowanie swojego talentu i inwencji twórczej, a także zachęcenie uczestników do pogłębienia wiedzy na temat powojennej historii Wrocławia oraz przypomnienie o 55.

rocznicy pojawienia się pomnika hrabiego Aleksandra Fredry na wrocławskim Rynku.

Nadesłane zostały 54 prace kwalifikujące się w dwóch kategoriach wiekowych: praca ucznia klas 1–3 szkoły podstawowej oraz praca ucznia klas 4–6. Uczniowie wykonali bardzo ciekawe i kolorowe prace, wysoko ocenione przez komisję konkursową pod przewodnictwem pani prof. Joanny Wojdon – historyka i dydaktyka historii. Rozdanie nagród odbyło się wspólnie z rozdaniem nagród w konkursie „Świadectwa historyczne” w czerwcu 2011 r. Wszystkie nadesłane prace zostały zaprezentowane w ramach wystawy plenerowej „Ze Lwowa do Wrocławia. Fredro – świadek historii” (lipiec 2011 r., wrocławskim Rynek). Konkurs wsparty został przez Muzeum Historii Polski w ramach programu „Patriotyzm Jutra”.

WBK | Bank Zachodni WBK S.A.

4.4. Programu stypendialny

W ciągu roku sprawozdawczego w ramach ogólnopolskiego konkursu „Stypendium dla młodego naukowca” skierowanego do doktorantów podejmujących w swych badaniach tematy związane z historią Ziemi Zachodnich, w czerwcu zakończona została jego III edycja, a w październiku ogłoszona IV. W grudniu komisja konkursowa pod przewodnictwem prof. Jakuba Tyszkiewiczza wyłoniła dwóch zwycięzców: panią Martę Hold-Łukasik (Uniwersytet Wrocławski, Instytut Pedagogiki), która pisze pracę „Edukacja regionalna w transmisji międzypokoleniowej rodzin przesiedlonych na Dolnym Śląsku z kresów południowo-wschodnich po II wojnie światowej” oraz pana Rafała Marciniaka (Uniwersytet Szczeciński, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych), który pisze pracę „Między Gdańskiem a Szczecinem. Kryzysy społeczno-polityczne PRL w regionie koszalińsko-słupskim (1956–1981)”. Oboje stypendyści będą wspierani w swych badaniach przez Ośrodek do czerwca 2012.

4.5. Publikacja z materiałami dla nauczycieli

W ramach rozpoczętej w 2010 r. serii wydawniczej skierowanej do nauczycieli historii i WOS-u (z naciskiem na historię regionalną) w 2011 r. Ośrodek przygotował i wydał kolejną publikację. Książeczka „Radosne obchody Święta Niepodległości” zawiera nietuzinkowy materiał stanowiący pokłosie dziesięcioletniej pracy nauczycieli, dzieci i młodzieży wrocławskich placówek oświatowych uczestniczących w Radosnych Obchodach Święta Niepodległości organizowanych przez Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Wydział Kultury Urzędu Miejskiego we Wrocławiu. Wyboru i opracowania tego materiału dokonali doradcy metodyczni WCDN-u: panie Ewa Skrzywanek i Małgorzata Olewińska-Syta. Wśród zebranych propozycji na uczczenie Narodowego Święta Niepodległości znaleźć można gry edukacyjne, piosenki, quizy, scenariusze lekcji, apeli itp. Publikacja wydana została pod koniec grudnia 2011, a w roku 2012 planuje się jej promocję połączoną z debatą na temat nowoczesnego patriotyzmu w nauczaniu historii z udziałem dydaktyków historii. Publikacja powstała dzięki współpracy z Wrocławskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli.

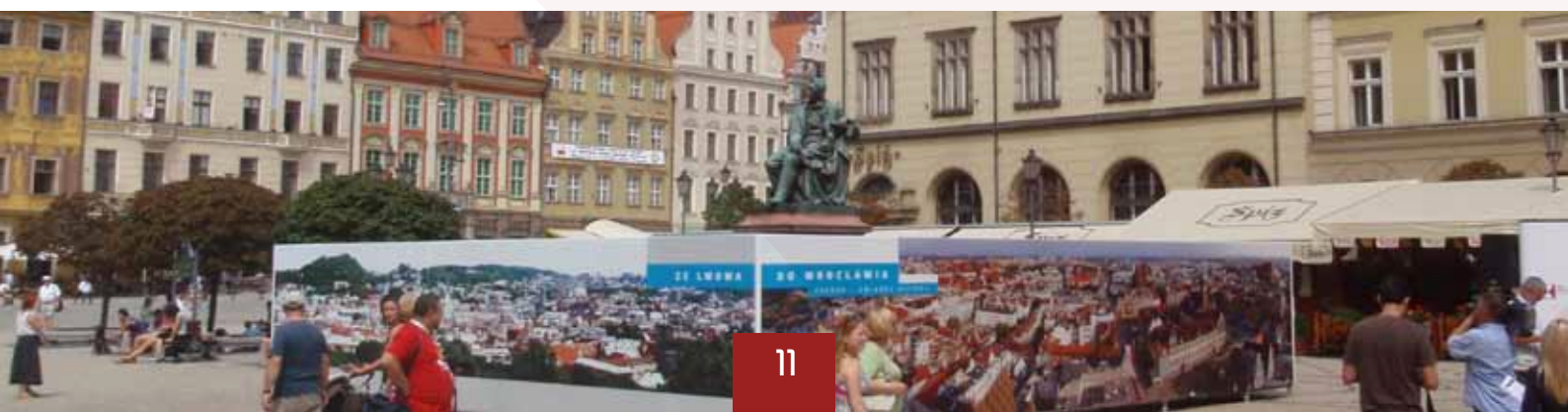

5. Konferencja „Dzieci, młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej”

Konferencja naukowa została zorganizowana 26 maja we współpracy z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Podczas niej naukowcy z różnych placówek naukowych wygłosili osiemnaście referatów z zakresu m.in. historii, socjologii, kulturoznawstwa; dotyczących różnych form aktywności indywidualnej, zbiorowej, zorganizowanej odgórnie i wyływającej z własnej inicjatywy młodych ludzi mieszkających na Ziemiach Zachodnich począwszy od 1945 r. W roku 2012 planuje się wydanie tomu pokonferencyjnego.

6. Wystawa „Ze Lwowa do Wrocławia. Fredro – świadek historii”

W dniach 15–29 lipca Ośrodek zorganizował wystawę plenerową z okazji 55. rocznicy ustawienia na wrocławskim Rynku pomnika Aleksandra Fredry. Ekspozycja ustawiona została wokół posągu hrabiego. Na zewnętrznej ścianach wystawy zaprezentowane zostały wielkoformatowe fotografie współczesnego Wrocławia oraz Lwowa, wewnętrzną część wypełniały archiwalne fotografie ukazujące wydarzenia dziejące się we Wrocławiu „widziane” przez Fredrę oraz plakaty dzieci – uczestników konkursu „Namaluj mi swoją historię”. Autorem merytorycznym wystawy i katalogu towarzyszącemu wystawie był dr Jarosław Maliniak, projekt graficzny opracował Artur Skowroński.

7. Modernizacja wystawy „Pociąg do historii”

W roku sprawozdawczym kontynuowano prace związane z modernizacją wystawy „Pociąg do historii”. W tym zakresie dokonano prac remontowych wagonów kolejowych stanowiących infrastrukturę wystawy i przygotowano skład do procedury dopuszczenia do ruchu na kolejne 4–6 lat. Doprowadzono także do przedłużenia porozumienia z partnerem projektu – Odra Trans SA w zakresie wykorzystania infrastruktury bocznic w Porcie Miejskim we Wrocławiu. W 2012 roku zaplanowano kolejny etap pracy – dopuszczenie do ruchu i instalację nowej ekspozycji.

Na marginesie warto dodać, że „Pociąg do historii” został wykorzystany jako element scenografii przy produkcji filmu „80 milionów” w reż. Waldemara Krzystka.

8. Kontynuacja projektów dotyczących postaci kard. Bolesława Kominka

Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” systematycznie prowadzi działania mające na celu badanie oraz upowszechnianie wiedzy na temat orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich oraz postaci kardynała Bolesława Kominka. W roku sprawozdawczym kontynuowano budowę zespołu źródeł archiwalnych do tej tematyki – przede wszystkim poprzez realizację kwerend archiwalnych i prac reprograficznych w Archiwum Archidiecezji Katowickiej, Archiwum MSZ, zbiorach prywatnych i in. Rozpoczęto także projekt badawczy w zakresie relacji metropolity wrocławskiego Bolesława Kominka z administracją państwową.

9. Projekty realizowane w kontekście rocznic

Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” przygotowuje miejskie obchody rocznic ważnych wydarzeń, które zmieniły historię Wrocławia i Polski. W roku sprawozdawczym upamiętnialiśmy cztery takie momenty:

9.1. Wystawa i konferencja „Festun Breslau 1945 – obraz nieznany”

W maju Ośrodek wraz z Instytutem Historii Uniwersytetu Wrocławskiego przygotował projekt przypominający o losach Twierdzy Wrocław w 1945 r. W jego skład wchodziła:

- wystawa „Festung Breslau 1945 – obraz nieznany” przygotowana przez Ośrodek (wybór zdjęć i opracowanie: Andrzej Kraska-Lewalski, projekt graficzny: Andrzej Jerie) ukazywała dramatyczną sytuację miasta, które na skutek decyzji nazistów o beznadziejnej obronie zostało niemal całkowicie zrujnowane. Na wystawie prezentowane były między innymi materiały propagandowe wzywające do obrony bez względu na straty oraz wyroki śmierci na opornych, pokazano też fotografie oblegającej Wrocław Armii Czerwonej oraz przemarsz zwycięzców po wrocławskim Rynku. Obiekty prezentowane na wystawie pochodziły ze zbiorów: Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”, Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Muzeum Miejskiego Wrocławia oraz prywatnych zbiorów. Wystawę na wrocławskim Rynku obejrzeć można było między 29 kwietnia a 15 maja.

- konferencja naukowa pod tym samym tytułem odbyła się 6 maja w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Zaprezentowano na niej siedemnaście referatów ukazujących różne aspekty Festung Breslau m.in. widziane oczyma strony radzieckiej, niemieckiej, zwykłych mieszkańców Wrocławia, prasy niemieckiej itd.

- pokaz filmów dokumentalnych przygotowany przez Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta. Podczas projekcji (6 maja) pokazywane były dokumenty produkcji niemieckiej i polskiej, ukazujące sytuację we Wrocławiu przed ogłoszeniem go twierdzą, zmagania wojsk radzieckich i niemieckich oraz zniszczenia i ich skutki dla dalszego życia miasta.

9.2. Narodowe Święto Niepodległości

Z okazji rocznicy odzyskania niepodległości i w ramach X Edycji Radosnych Obchodów Święta Niepodległości we Wrocławiu Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” wspólnie z Wrocławskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli przygotował wystawę plenerową „10. Radosne Obchody Święta Niepodległości”.

Wystawa prezentowała wyniki prac konkursowych z ostatnich dziesięciu lat organizowanych z okazji rocznic niepodległościowych. Autorami wystawy była Małgorzata Olewińska-Syta oraz Robert Syta. Ekspozycja była prezentowana na wrocławskim Rynku w dniach od 10 do 24 listopada 2011 r.

W ramach uczczenia Narodowego Święta Niepodległości została przygotowana i wydana publikacja „Radosne obchody Święta Niepodległości” (zob. 4.5).

9.3. 55. rocznica wybuchu powstania węgierskiego

W roku sprawozdawczym Ośrodek brał udział w organizacji obchodów rocznicy inwazji wojsk radzieckich na Węgry przygotowywanych przez miasto Wrocław oraz Węgierski Instytut Kultury (Warszawa). We Wrocławiu – mieście którego mieszkańcy czynnie wzięli udział w pomocy Budapesztowi (akcja oddawania krwi, zbiórki żywności itp.) – obchody, które odbyły się 21 listopada, miały szczególne znaczenie. W ich skład weszło kilka punktów:

- na wrocławskim Rynku uroczyście wywieszona została węgierska flaga. Rozdawane były także przedruki gazet wrocławskich z 1956 r. z artykułami opisującymi sytuację na Węgrzech.

- na ścianie domu studenckiego „Dwudziestolatka” zawisła pamiątkowa tablica – wyraz wdzięczności Węgrów za pomoc okazaną przez wrocławian. W jej odstonięciu wzięli udział m.in. László Sólyom – były prezydent Republiki Węgierskiej, Janos Tischler – dyrektor Węgierskiego Instytutu Kultury, Rafał Dutkiewicz – prezydent Wrocławia. Autorem projektu i wykonawcą tablicy jest prof. Christos Mandzios z wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych.

- Ośrodek rozpoczął akcję poszukiwania osób pomagającym Węgom w 1956 r. – dawców krwi, ofiarodawców itp., z którymi przeprowadzane są wywiady, które trafią do Archiwum Historii Mówionej.

- odbył się pokaz filmu „Chłopcy z Budapesztu” w reżyserii Pála Edrőssa, zrealizowany na podstawie powieści „Lustro dzieciństwa” Istvana Kovacsa. Film ten jest spojrzeniem na rewolucję węgierską oczami jedenastoletniego chłopca mieszkającego w małej miejscowości pod Budapesztem. Pokaz przygotowany dla Wrocławian (wstęp wolny) zgromadził około setki widzów.

9.4. 30. rocznica wprowadzenie stanu wojennego

W roku sprawozdawczym mijają 30. rocznica ogłoszenia w Polsce stanu wojennego. Ośrodek wraz z NSZZ „Solidarność” Region Dolny Śląsk współorganizował wrocławskie obchody tego wydarzenia. W ramach nich Ośrodek przygotował następujące wydarzenia:

- Wystawa „Pokój opozycjonisty”

W kwietniu Ośrodek zaprezentował wystawę będącą fragmentem ekspozycji „Solidarny Wrocław” z 2010 r. „Pokój opozycjonisty” zobaczyć można było we wrocławskim Teatrze Lalek. Wystawa była rekonstrukcją pokoju młodego działacza opozycji antykomunistycznej lat 80. W jej skład weszły zarówno elementy walki podziemnej (powielacz, ulotki, transparent) jak i typowy wystrój mieszkań obowiązujący w większości domów 30 lat temu. Ekspozycja powstała w nawiązaniu do wystawianego przez Teatr Lalek w związku z nadchodzącą rocznicą wprowadzenia stanu wojennego spektaklu „Wroniec” w reżyserii Jana Peszka.

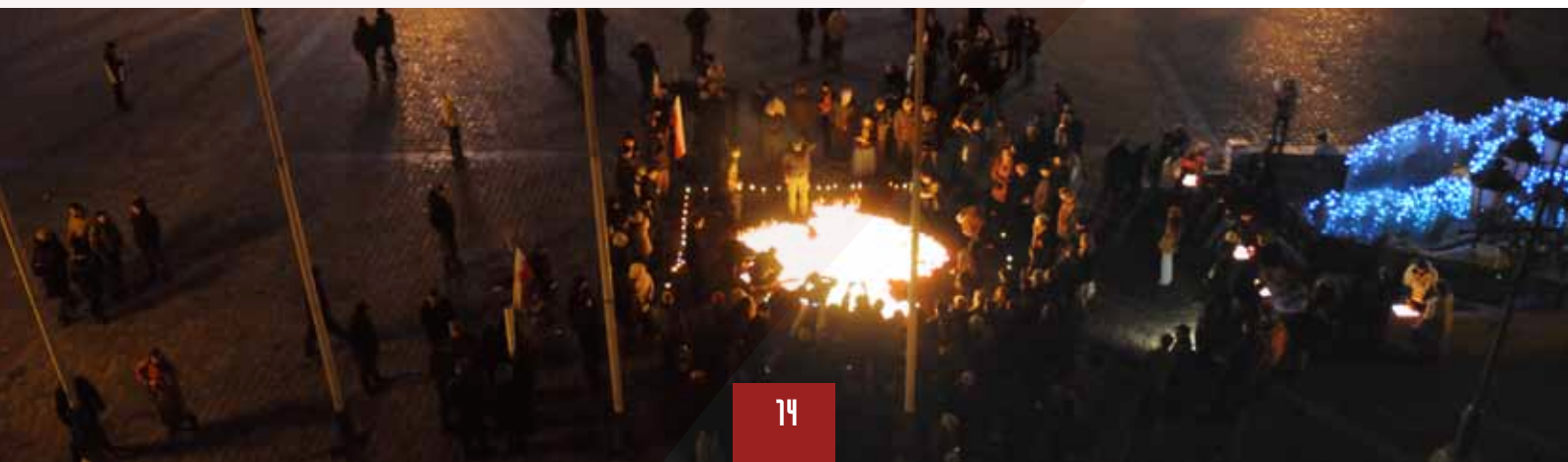
- Wystawa „Orła WRON-a nie pokona”

W dniach od 11 do 27 grudnia 2011 r. na wrocławskim Rynku Ośrodek zaprezentował wystawę plenerową „Orła WRON-a nie pokona”. W jej skład weszły cztery słupy ogłoszeniowe, na których umieszczone zostały reprints plakatów i ulotek z okresu stanu wojennego tworzonych zarówno przez propagandę jak i działaczy opozycji. Tę swoistą wojnę na plakaty uzupełniały elementy scenograficzne – na słupach otoczonych drutem kolczastym znajdowały się również biało-czarne flagi; kompozycję uzupełniały samochody milicyjne: duży fiat oraz star służący do przewożenia aresztowanych. Wszystko to symbolizować miało ówczesne zniewolenie i próbę ujarzemia społeczeństwa dążącego do wolności i demokracji. Autorem merytorycznym ekspozycji był Jarosław Maliniak, a scenografię przygotował Marek Stanielewicz. 13 grudnia w na terenie wystawy prezentowany był również film o wrocławskim opozycjoniście Jarosławie Hyku oraz rozpoczęła się gra „80 milionów”.

- „Światło w sercu miasta”

W dzień rocznicy, o godzinie 19.30 wrocławianie na Rynku oddali hołd ofiarom stanu wojennego układając kilka tysięcy lampek w kształcie orła – godła polskiego, którego kontur narysował wykładowca wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych – Marek Stanielewicz. Spotkanie zgromadziło kilkaset osób.

- Wystawa „Paczki ze świata. Pomoc humanitarna dla Wrocławia w latach stanu wojennego”

Chcąc przypomnieć o życzliwości i pomocy jakiej Polacy doświadczyli w stanie wojennym ze strony państw zachodnich Ośrodek przygotował ekspozycję „Paczki ze świata. Pomoc humanitarna dla Wrocławia w latach stanu wojennego”. Zobaczyć na niej można było skąd i w jakiej formie wrocławianie i Dolnoślązacy otrzymywali pomoc materialną. Wyboru materiałów archiwalnych dokonał Jarosław Maliniak, autorem scenografii jest Marek Stanielewicz. Wystawa ulokowana jest w Muzeum Archidiecezjalnym we Wrocławiu i dostępna dla zwiedzających od 6 grudnia 2011 r. do 29 lutego 2012 r.

- Gra „80 milionów”

Projekt zrealizowany został 13 grudnia. Przygotowany został we współpracy z Narodowym Centrum Kultury w ramach obchodów rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. Uczestnikami mogły być osoby, które zgłosiły chęć udziału rejestrując się w pierwszym punkcie gry w godzinach jej trwania (15.00–18.30). Scenariusz odzwierciedlał historię uratowania pieniędzy NSZZ „Solidarność” przed przejęciem jej przez władze stąd gracze spotykali na swej drodze „Józefa Pinióra”, „Piotra Bednarza”, „realizowali” czek na 80 milionów w Narodowym Banku Polskim, deponowali kwotę u arcybiskupa Gulbinowicza i załatwiali z „cinkciarzem” szczegóły wymiany złotych na dolary.

Do udziału w grze zgłosiły się 104 osoby. Nagrodami dla wszystkich uczestników były bilety na pokaz filmu „80 milionów” w reżyserii Waldemara Krzystka.

- „Polar w stanie wojennym”

Wystawa plenerowa zorganizowana została przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” oraz Komisję Międzyzakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność” Polar Wihrlpool Polska S.A. we Wrocławiu z okazji 30. rocznicy stanu wojennego oraz pacyfikacji Zakładów Zmechanizowanego Sprzętu Domowego Predom-Polar. Ekspozycja przedstawia losy „Polaru” i jego pracowników po ogłoszeniu stanu wojennego, w tym brutalnej pacyfikacji zakładu, która rozpoczęła się 16 grudnia 1981 r. Na planszach odnaleźć można było m.in. reprinty opozycyjnej gazety polarowskiej „U nas”, ulotki, pamiątki internowanych i wspomnienia pracowników zakładu. Ekspozycja dostępna była dla zwiedzających od 16 grudnia 2011 r. do 9 lutego 2012 r. przed budynkiem Whirlpoll Polska S.A. (ul. Bora-Komorowskiego 6 we Wrocławiu). Autorem wystawy był Łukasz Sołtysik, grafikę przygotował Andrzej Jerie.

II Publikacje pracowników:

- A. Dzietak, „Gdyby nie kardynał Kominek, nie byłoby Jana Pawła II”. Wspomnienie o Bolesławie Kominku i Orędziu biskupów polskich do biskupów niemieckich, oprac. P. Sroka, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej”, R. 1: 2011, s. 195–212.
- A. Jerie, Konsumpcja mediów młodych mieszkańców Dolnego Śląska, [w:] Dzieci młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej, red. W. Kucharski, G. Strauchold, [w druku].
- P. Lazarowicz, Wymuszone dojrzewanie, oprac. G. Kowal, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej” 2011 (nr 1), s. 213–252.
- G. Kowal, Kornel Morawiecki – twórca Solidarności Walczącej, [w:] Dzieje Ziem Zachodnich – historia i perspektywy, red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław 2011, s. 283–295.
- G. Kowal, Internowani w Grodkowie 1981–1982, [w:] Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2010, red. N. Jarska, T. Kozłowski, Warszawa 2011, s. 54–61.
- G. Kowal, Zbrodnia Lubińska – nieznanne zdjęcia, „Pamięć i Przyszłość” nr 3/2011 (13), s. 73–75.
- G. Kowal, „Dzieci, młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej”, Wrocław, 26 maja 2011 r., „Pamięć i Przyszłość” nr 2/2011 (12), s. 75.
- W. Kucharski, Edukacja historyczna miejskiej instytucji kultury na przykładzie projektów Ośrodka „Ośrodka Pamięć i Przyszłość” z Wrocławia, [w:] Kultura Pamięci, Bydgoszcz 2012 [w druku].
- W. Kucharski, Causa vortret – spór o pierwszeństwo, „Nowe Życie”, III 2011.
- W. Kucharski, Ziemie Zachodnie w piśmiennictwie kardynała Bolesława Kominka, [w:] Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy, red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław 2011, s. 203–219.
- W. Kucharski, Tadeusz Wyrwalski, twórca Woodcraftu we Wrocławiu – zarys biografii, [w:] Dzieci młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej, red. W. Kucharski, G. Strauchold, [w druku].
- J. Maliniak, Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” – wrocławska instytucja kultury, „Rocznik Wrocławski”, t. 12 (2011), s. 307–322.
- J. Maliniak, Działalność Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” we Wrocławiu, [w:] Społeczeństwo 2010, red. B. Techmańska, M. Zawadka, Opole–Wrocław–Lubin 2011 (Edukacja–Kultura–Społeczeństwo, t. 3), s. 252–269.
- J. Maliniak, Ze Lwowa do Wrocławia: Fredro – świadek historii/ From Lviv to Wrocław: Fredro – witness to history, Wrocław 2011.
- M. Mutor, Solidarny Wrocław – nowe spojrzenie na historię, „Rocznik Wrocławski”, t. 12 (2011), s. 165–174.
- M. Mutor, Nowoczesne metody prezentowania wydarzeń historycznych na przykładzie projektów Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”, [w:] Kultura Pamięci, Bydgoszcz 2012 [w druku].
- M. Mutor, Jakie muzeum? Kilka uwag o projekcie, [w:] Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy, red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław 2011.
- P. Sroka, G. Strauchold, Obraz Dolnego Śląska w przewodnikach i na mapach turystycznych z lat 1945–1956, [w:] Społeczny wymiar turystyki, red. Elżbieta Kościk, Wrocław 2011, s. 327–342.
- P. Sroka, Oflag VIII B Silberberg. Historia i pamięć, „Łambinowicki Rocznik Muzealny”, t. 34, 2012 [w druku].
- P. Sroka, „Tak się kończy miłość międzynarodowa...”, „Pamięć i Przyszłość” 2011, nr 2, s. 61–62.
- P. Sroka, Turystyka dolnośląska w latach 1945–1989 na przykładzie ziemi kłodzkiej, [w:] Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy, red. W. Kucharski, G. Strauchold, Wrocław 2011, s. 327–337.
- P. Sroka, Turystyka, wczasy i uzdrowiska, [w:] Ziemia kłodzka. Zarys historii regionu, red. O. Felcman, R. Gładkiewicz, Kłodzko 2012 [w druku].
- P. Sroka, Uran i polityka, „Nowe Życie. Dolnośląskie Pismo Katolickie” 2011, nr 5, s. 19.
- P. Sroka, Wojenka polsko-czeska o... hektary, „Gazeta Wrocławska”, 22 IV 2011, nr 94, s. 26–27.
- P. Sroka, Wypoczynek dzieci i młodzieży na Dolnym Śląsku w latach 1945–1956, [w:] Dzieci, młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej, Wrocław 2012 [w druku].
- P. Sroka, Z dziejów schroniska na Przełęczy Spalona, „Pielgrzymy” 2011, s. 93–100.
- P. Sroka, Znaczenie ziemi kłodzkiej dla organizacji wczasów pracowniczych w Polsce w latach 40. i 50. XX w., „Zeszyty Muzeum Ziemi Kłodzkiej”, t. 11 (2012) [w druku].

III Kalendarium 2011 r.

- 25 stycznia – dystrybucja numeru 4/2010 (10) kwartalnika „Pamięć i Przyszłość”: „Pamięć wyklęta”;
- 18 lutego – rozpoczęcie projektu digitalizacji materiałów archiwalnych Ośrodka Audiowizualnego Kurii Metropolitalnej we Wrocławiu;
- 22 lutego – współrealizacja wydania tomu pokonferencyjnego „Nie tylko walka. Żołnierze Armii Krajowej w powojennym Wrocławiu i na Dolnym Śląsku”;
- 28 lutego – ogłoszenie konkursu plastycznego „Namaluj mi historię – Co Fredro widział we Wrocławiu?”;
- 11 marca – porozumienie o współpracy z Stowarzyszeniem „Wratislaviae Amici”;
- 16 marca – ogłoszenie konkursu „Grant Oral History”;
- 19 marca – udział redakcji kwartalnika „Pamięć i Przyszłość” w panelu dyskusyjnym „NIEZALEŻNOŚĆ – ZAANGAŻOWANIE – SUKCES” ... czyli co łączy, a co dzieli pokolenia NZS-u?, Wrocław
- 14 kwietnia – dystrybucja numeru 1/2011 (11) kwartalnika „Pamięć i Przyszłość”: „GAUDEAMUS IGITUR! studenci w latach '45-'89”;
- 15 kwietnia – miejska gra historyczna „W poszukiwaniu powojennego skarbu Wrocławia”;
- 19 kwietnia – udział przedstawicieli Ośrodka w seminarium projektowym zorganizowanym w ramach międzynarodowej inicjatywy „Głosy Obywateli: Międzynarodowy Bank Pamięci o Demokracji”, Wrocław;
- 28 kwietnia –13 maja – wystawa „Pokój opozycjonisty”, Muzeum Lalek, Wrocław;
- 29 kwietnia –30 maja – wystawa „Festung Breslau 1945 – obraz nieznan”, Rynek, Wrocław;
- 14/15 maja – współrealizacja wystawy „Przeżyliśmy najazd szwedzki, przeżyjemy i radziecki. Anonimy, ulotki, plakaty hasła – propaganda antykomunistyczna w okresie 1945–1989”, Wrocław;
- 18–19 maja – warsztaty oral history, Instytut Historii UW, Wrocław;
- 26 maja – konferencja naukowa „Dzieci, młodzież i studenci na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej”, Wrocław;
- 31 maja – 9 czerwca – udział w prezentacji wrocławskich instytucji kultury, Rynek, Wrocław;
- 5 lipca – dystrybucja 2/2011 (12) numeru kwartalnika „Pamięć i Przyszłość”: „Święta, obchody, rocznice”;
- 15–31 lipca – wystawa „Ze Lwowa do Wrocławia. Fredro – świadek historii”, Rynek, Wrocław;
- 25 sierpnia – konferencja prasowa w sprawie rozpoczęcia akcji społecznej wyboru nazwy przyszłego muzeum i uruchomienie strony www.zajezdnia-wroclaw.pl;
- 27–31 sierpnia – uczestnictwo przedstawiciela Ośrodka w delegacji przedstawicieli instytucji wrocławskich do Parlamentu Europejskiego w Brukseli na zaproszenie posła Ryszarda Czarneckiego;
- 19 września – ogłoszenie konkursu „Ginące zawody. Świadectwa historyczne 1945–2011”;
- 16 września – 16 października – wystawa zdjęć Tadeusza Kłapyty „Fotoamator. Stocznia Gdańska 1980–1981”, Bystrzyca Kłodzka;
- 19 września – rozpoczęcie konkursu „Ginące zawody. Świadectwa historyczne 1945–2011”;
- 22 września – odkopanie powielaczy ukrytych w latach '80 przez drukarzy polarowskiego czasopisma „U nas”, Wrocław;
- 29 września – dystrybucja kwartalnika nr 3/2011 (13) „Witaj szkoło!”;
- październik – współorganizacja obchodów 120. rocznicy urodzin Edyty Stein, Wrocław;
- 3–12 października – wystawa „Zbigniew Nowak – świadek historii”, Rynek, Wrocław;
- 9 października – gra „Jan Paweł II w Mieście Spotkań”, Wrocław;
- 15 października – rozpoczęcie kampanii społecznej „Uwolnij historię”;
- 16 października – ogłoszenie konkursu „Stypendium dla młodego naukowca”;
- 13 października – współorganizacja obchodów jubileuszu 60-lecia Uniwersytetu Przyrodniczego, pokaz filmu „60 lat. Z myślą o przyszłości”;
- 25 października – uruchomienie strony internetowej www.rozewicz.prw.pl;
- 28 października – gra „Wrocławska cyber-zagadka”, Wrocław;
- 5–6 listopada – udział przedstawicieli Ośrodka w III Spotkaniu Warsztatowym Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej, Łódź;

- 11 listopada – wystawa „Radosne Święto Niepodległości”, Rynek, Wrocław;
- 14–15 listopada – udział przedstawicieli Ośrodka w konferencji „Kultura pamięci”, Bydgoszcz;
- 16 listopada – konferencja prasowa rozpoczynająca kampanię „Uwolnij historię”;
- 21 listopada – obchody 55. rocznicy rewolucji węgierskiej (odsłonięcie pamiątkowej tablicy, pokaz filmu „Chłopcy z Budapesztu”), Wrocław;
- 1 grudnia – ogłoszenie konkursu „Hard as a rock”;
- 6 grudnia – wydanie tomu pokonferencyjnego „Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy”;
- 8 grudnia – udział przedstawicieli Ośrodka w debacie Habeas Launce „Nowe Wartości dla Europy”, Wrocław;
- 8 grudnia – patronat nad VI Konferencją Młodych Naukowców, Instytut Historii, Wrocław;
- 9 grudnia – udział przedstawicieli Ośrodka w konferencji „To już 30 lat minęło...rocznica stanu wojennego”, Bolesławiec;
- 13 grudnia
- wystawa „Orła WRON-a nie pokona”, Rynek, Wrocław,
  - wystawa „Paczki ze świata. Pomoc humanitarna ze świata w okresie stanu wojennego”, Muzeum Archidiecezjalne, Wrocław,
  - „Światło w sercu miasta”, Rynek, Wrocław,
  - gra miejska „80 milionów”, Stare Miasto, Wrocław,
  - dystrybucja kwartalnika nr 4/2011 (14) „Stan wojenny – życie w cieniu Dekretu”;
- 13 grudnia – udział przedstawiciela Ośrodka w Sesji Naukowo-Edukacyjnej poświęconej rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, Ząbkowice Śląskie;
- 16 grudnia – wernisaż wystawy „Polar w stanie wojennym”, siedziba Whirlpool, Wrocław;
- 23 grudnia – wydanie „Wrocławskiego Rocznika Historii Mówionej”;
- 27 grudnia – wydanie książeczki z materiałem dla nauczycieli „Radosne obchody Święta Niepodległości”;

**Ośrodek
Pamięć i Przyszłość**
www.pamieciprzyszosc.pl